



Dunyoda moliyaviy siyosatni shakllantirish va rivojlantirishda XVF ning o'rni

Shomansurova Zilola Abduvahitovna

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti dotsenti

Qurbonova Shohsanam Tojiddin qizi

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti magistranti

Xalqaro Valyuta Fondi makroiqtisodiy siyosat yurgizuvchi xalqaro tashkilot hisoblanib, dunyo miqiyosida moliyaviy siyosatni nazorat etadi. XVF ga asos solinishi 1944-yildagi AQSh da o'tkazilgan Bretton Vuds xalqaro valyuta-moliya kongressiga borib taqaladi. Faoliyatini 1947-yilda boshlagan XVF ga bugungi kunda 190 mamlakat a'zo. XVF faoliyatining asosiy mohiyati global valyuta hamkorligini hamda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, xalqaro savdoni osonlashtirish, yuqori ish bilan ta'minlanganlik va mamlakatlarni barqaror iqtisodiy o'sishiga ko'maklashish bilan bir qatorda butun dunyo bo'ylab qashshoqlikni kamaytirishga qaratilgan. XVF kapitali unga a'zo mamlakatlar to'laydigan va ularning har biri uchun belgilangan kvotaga muvofiq badallar hisobidan tashkil topadi.

Xalqaro valyuta hamkorligini rivojlantirish, siyosiy-iqtisodiy o'sishning kengayishini rag'batlantirish va insonlarning farovon turmushiga zarar yetkazadigan siyosatni to'xtatish XVF ning asosiy missiyalari hisoblanadi.

XVF ning a'zo mamlakatlar oldidagi asosiy mas'uliyati ularning iqtisodiy va moliyaviy siyosatini kuzatish natijasi o'laroq maslahatlar berishdir. XVF mintaqaviy va global darajada potensial risklarni aniqlaydi va moliyaviy barqarorlikni rag'batlantirish uchun tegishli siyosiy tuzatishlarni tavsiya qiladi.

XVF tomonidan yuritiladigan hushyor monitoring tizimi uning ishtirokchilari olib borayotgan siyosatdagi xavflarni oldini olish yoki ularni tuzatish uchun bugungi integratsiyalashgan iqtisodiyotda g'oyat ahamiyatlidir. Ya'ni bir mamlakatning muommolari yoki siyosati ko'plab boshqa mamlakatlarga ta'sir qilishi mumkin. XVF monitoringi turli ko'rinishlarda bo'lishi mumkin :



- 1) Alohida mamlakatlarga qaratilgan;
- 2) Ikki tomonlama kuzatuvga va global iqtisodiyotga qaratilgan;
- 3) Ko'p tomonlama kuzatuvga qaratilgan.

Misol uchun, XVF tomonidan yangilanib turadigan global o'sish prognoz tahlilini 1-jadvalda ko'rishimiz mumkin. Bunda 2022-yil boshidan ohiriga qadar monitoringlar natijalari e'lon qilinib, inflyatsiya pasayishi hamda yillar kesimida global real YaIM o'sishi prognoz qilingan. Turli geosiyosiy yangi yuzaga kelayotgan muommolar sababli 2024-yil uchun inflyatsiya ko'tarilishi kutilmoqda.

1-jadval

XVF ning Global O'sish prognozi jadvali

Oylar \ Yillar	2022	2023	2024
2022-yil Yanvar	4.4%	3.8%	
2022-yil Aprel	3.6%	3.6%	
2022-yil Iyul	3.2%	2.9%	
2022-yil Oktabr	3.2%	2.7%	
2023-yil Yanvar	3.4%	2.9%	3.1%

Xalqaro valyuta jamg'armasi to'lov balansida haqiqiy yoki potensial muommolarga duch kelayotgan a'zo mamlakatlarga kreditlar, shu jumladan, favqulotda kreditlar beriladi. Maqsad, ularning xalqaro zaxiralarini tiklash, valyutalarini barqarorlashtirish, import uchun to'lashni davom ettirish va kuchli iqtisodiy o'sish uchun sharoitlarni tiklash, shu bilan birga asosiy muommolarni tuzatishga yordam berishdir.

Bundan tashqari, XVF hukumatlarga va ularning markaziy banklariga, moliya vazirliklari, daromad ma'muriyatlari va moliya sektorini nazorat qiluvchi idoralarga texnik yordam va treninglar o'tkazadi. Imkoniyatlarni rivojlantirish bo'yicha ushbu sa'y – harakatlar XVFning soliqqa tortishdan tortib, markaziy bank operatsiyalari orqali makroiqtisodiy ma'lumotlar hisobotigacha bo'lgan asosiy tajriba sohalariga qaratilgan.



Bunday treninglar, shuningdek, mamlakatlarga daromadlar tengsizligi, gender tengligi, korrupsiya va iqlim o'zgarishi kabi muommolarni hal qilishda yordam beradi.

Global tengsizlik 1990-yillardan buyon tez pasayib bormoqda. XIX – XX asrning ko'p qismida global tengsizlik keskin o'sishi ilg'or iste'dotlarning dunyoning qolgan qismiga nisbatan keskin o'sishi natijasida mamlakatlarning jon boshiga to'g'ri keladigan daromadlar o'rtasidagi tafovutning kuchayishini aks ettirdi. XX asrning o'rtalarida global iqtisodiy hamkorlikning tiklanishi o'sish va rivojlanish davrini boshlab berdi. Keyinchalik rivojlanayotgan mamlakatlarda, xususan, Osiyoda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'atlari tezlashdi, bu esa mamlakatlar bo'ylab daromad darajasining tengligi yaqinlashuviga olib keldi. Millionlab uy xo'jaliklari qashshoqlikdan qutulishdi. Natijada, global daromad tengsizligi avvaliga barqarorlashdi. Ammo, Afrikaning Sahroi Kabirda o'rtacha daromad o'sishi Osiyoga qaraganda ancha past.

XVF daromadlarini taqsimlash masalalari bo'yicha tahliliy faoliyatini kuchaytirishda davom etadi. Ushbu sa'y-harakatlar makroiqtisodiy siyosatning turli jihatlari va ularning daromad taqsimotiga qanday ta'sir qilishi bo'yicha keyingi mamlakatlararo tahlilni o'z ichiga oladi. Daromadlarni taqsimlash masalalari bo'yicha mamlakat darajasidagi ishlar ham o'rganib chiqiladi. Uslubiyotlar tanlovli bo'ladi va u ushbu masalalar muhim bo'lgan mamlakatlarga qaratiladi.

XVF tegishli siyosat bo'yicha maslahatlar berish maqsadida daromad taqsimoti va makroiqtisodiyot o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur o'rganishni davom ettiradi. XVF daromadlarni o'rganishda Gina koeffitsentidan foydalanadi. Gina koeffitsenti daromadlar tengsizligining odatiy o'lchovidir. Koeffitsent 0 dan 1 gacha o'zgarib turadi, 0 mukammal tenglikni va 1 mukammal tengsizlikni ifodalaydi. Tahlillarning aksariyati ko'p sonli mamlakatlar va nisbatan uzoq davrlar uchun mavjud bo'lgan Gina koeffitsenti tomonidan qo'lga kiritilgan daromadlar tengsizligi tushunchasiga qaratilgan. Agar boshqacha ko'rsatilmagan bo'lsa, Gina daromad tengsizligi bir martalik daromad yoki iste'molga tegishli hisoblanib, soliqlar va transfertlar orqali har qanday qayta taqsimlanishni aks ettirgan bo'ladi.



Google
Scholar



Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Imf.org elektron sayti
2. Wikipedia electron sayti